

agyagmárga; *b*-ben mészpátkristály-málladék, jellemző, sajátságos alakokban; *c*-ben mészpátkristály-málladék; *d*-ben szintén volt mészpátkristály-málladék, de túlnyomólag vastartalmú agyag volt benne valamelyes szerves részekkel keverve. (A leszűrt aransárga folyadék később ismét lepároltatott s a maradéka nagyobb hőségnek kitéve elszenesített; izzítás után igen csekély szürkés-sárga maradék mutatkozott, melyben színeképelemzővel nátrium és calcium nyomai voltak észrevehetőek; oldatában kevéske chlór és kénsav volt, tehát csekély mennyiségű konyhasó és gipsz is volt benne.)

A vegyelemzés 100 rész anyagban a következő alkatrészeket mutatta ki: Szénsav 40.357, mészföld 51.488, magnézia 0.011, illékony

anyag 5.545, vasoxydul 0.158, timföld 0.137, agyag 2.135 rész. Vagyis:

Mészpát	91.964%
Illékony anyag	5.545 „
Agyag-márga	2.453 „
Összesen : 99.962%	

Mínthogy az illékony részek a tápszer-pótlékúl használt anyagban különösen tekintetbe veendőek, ezeket Molnár úr még külön elemzésnek vetette alá, s kitűnt, hogy az égési (empyreumatikus) terményeken kívül csak 0.067% vizet és 0.010% nitrogént tartalmaztak.

Ezekből az adatokból kitűnik, hogy e föld a táplálkozás czéljának épen nem képes megfelelni, a benne levő tápanyag csak $\frac{6}{10}$ %-ra rúg, s így legfeljebb mechanikai izgatás útján idézheti elő a jóllakottság némi érzetét.

TÁRSULATI ÜGYEK.

Fegyzőkönyvi kivonatok a társulat üléseiről.

XXXIII. V Á L A S Z T M Á N Y I Ü L É S .

1875 deczember 15-ikén.

Elnök: THAN KÁROLY.

A titkár jelenti, hogy a folyó évre megszavazott 4000 frt. országos segélyt a nm. vallás- és közokt. miniszterium utalványozta és november 22-ikén már fel is vétetett. — Tudomásúl van.

A „British Museum“ ismételve köszönetet mond a zsadányi meteorkőért és az ajándékot a breitenbachi meteorit egy darabjával viszonozza. — Örvendetes tudomásúl vétetik s a társulat köszönete levél útján lesz kifejezendő a British Museumnak.

Ezzel kapcsolatban a választmány elhatározza, hogy e breitenbachi meteorit a m. nemz. muzeumnak engedí át, annál is inkább, mínthogy ilyen a muzeum gyűjteményében még nincs. Viszonzásúl azonban K r e n n e r úrtól, mint a muzeum ásvány-földtani osztályának örétől azt kéri, sziveskednék e meteorit a legközelebbi szakülésen megismertetni; mit is Krenner úr a legnagyobb örömmel azonnal megígér.

A délmagyarorsz. term. tud. társ.

köszönetet mond a megküldött kiadványokért. — Tudomásúl van.

A titkár előterjeszti Schenzl, Kerpely, Kosutány, Bartsch, Karl és Hazslinszky urak jelentését a társulat megbízásából felvállalt munkálataik állásáról. — Tudomásúl vétetik s a közgyűlésnek jelentés teendő.

B a r t s c h Sámuel igéri, hogy munkáját a rotatoriákról legközelebb be fogja küldeni. — Tudomásúl vétetik és bírálókúl Dr. M a r g o Tivadar és Dr. K a r l János vál. tagok nevezetnek ki.

A közgyűlés küszöbön levén, a pénztár és könyvtár megvizsgálására bizottságok küldendők ki. — Pénztár vizsgálókúl: D a p s y László és L e n g y e l Béla vál. tagok; könyvtár vizsgálókúl: Dr. B e n e Rudolf, B. E ö t v ö s Loránd, S o m o g y i Rudolf és W a r t h a Vincze urak kéretnek fel.

Mínthogy az 1873-ban kitűzött vegytani pályakérdésre egy dolgozat sem érkezett, a választmány elhatározza, hogy

e fontos és érdekes kérdést még egyszer kitűzi, megkettőzött — t. i. 400 helyett 800 frt. — jutalomdíjjal.

Greguss Gyula „kisebb prózai munkáinak“ kiadására nézve a választmány elfogadja könyvkiadó bizottság ajánlatát; elhatározván, hogy e gyűjtemény a 2-ik ciklus pótkötetűül adassék a szerző arcképével és a Greguss Ágost szerzette emlékbeszéddel együtt.

Több folyó ügy elintézése után a titkár bejelenti:

Toldy Ferencz egyetemi tanár (1841-ben a társulat egyik megalapítója); továbbá Dr. Hankóczy Ambró,

zirczi orvos; Rádluy Ferencz, csik.-sztmártoni plebános; és Varga László csurgói tanár, társulati rendes tagok elhúnytat, — a mi mély szomorúsággal vétetik tudomásúl.

Tagválasztásra kerülvén a sor, a titkár 32 ajánlottot jelent be, a kik rendes tagokul egyhangúlag megválasztattak.

Bejelentette egyszersmind, hogy 8-an a tagok sorából kiléptek. — A veszte ségek híján jelenleg a társulat tagjainak száma 4405.

XVI. TERMÉSZETTUDOMÁNYI ESTÉLY.

1876' január 7-ikén.

Herman Ottó: „A pókokról, a szövés-fonásról a természetben és jelentőségéről a természet háztartásában“ tartott mutatóanyagokkal illusztrált előadást.

LEVÉLSZEKRÉNY.

(6.) MIT ÉRTÜNK NULLAVIZÁLLÁS ÉS NULLAPONT ALATT? — A vízállások magasságának mérésére egy bizonyos vízszin-magasság (mely ideális sík) van felvéve, mely a többi vízszinnek magasságának megállapítására alapul szolgál.

A vízállás mérése a vízmérczék segítségével történik. A vízmércze egyszerű magassági osztályzatból áll, mely lábakra és hüvelykekre, vagy újabban méterekre és centiméterekre van beosztva. Az osztályzat kezdődik a nullalábbal vagy méterrel, s onnét növekedő számnagyságokban emelkedik fölfelé; nullapontja a mérés alapjául felvett vízszinnel, azaz a nullavízszínnel esik össze, s innét ered a nullavíz, nullavízállás elnevezés is. — A magasabb vízállás nagysága azon, a nullától kiinduló + számokban adódik meg, melyeket az emelkedett vízszin épen érint. A számok egyszerű leolvasásából áll az egész további meghatározás.

A nullapont rendszeren a számos éven át észlelt helyi legkisebb vízállás szín-magasságában, vagy az alatt, s a folyó esésének megfelelőleg vétetik fel, úgy, hogy a bécsi nullapont a budapestinél, ez pedig a mohácsinál magasabb síkban fekszik; e tekinteteken kívül a nullasík megválasztása egészen tetszésszerű.

A budapesti nullapont eredete messze visszamegy a múltba; ma már sem megállapításának keltét, sem azon elveket nem ismerjük, melyeknél fogva épen ebben a magasságban vették fel; régi időkben maradt reánk, hasznául régen, s nincs is rá ok, hogy megváltoztassuk.

Hogy tárgyi fogalmat nyerjünk a budapesti nullapont színmagasságáról, vagy inkább mélységéről, vonatkoztatjuk azt a láncshid gyalogutjára az oroszlanok szomszédságában, mely alatt 13 méter (45 angol láb). Újabb hidainknál — mind a felsőnél, mind az alsónál — szintén ezt a pályaszín-magasságot fogadták el. — A budapesti mércze nullapontja (a láncshid budai oszlopán) 96.36 méterrel fekszik magasabban mint az adriai tenger nullapontja Triestnél. (V. ö. a jelen füzetben a természettani rovat második cikkével.)

Hasonlókép a különböző vízállások nagysága is számos évi tapasztalat után átlagban szokott megállapíttatni. Így Budapesten a rendes közép-vízállás átlaga a nulla felett 2.50, a rendes árvízé 6.0 méter, bár ezt a magasságot is, hosszú idő óta, eddig csak 1871-ben érte el. Az 1838-ki 9.30 méter (29 láb 6 hüvelyk,) s az idej 7.70 méter (24 láb 7 hüvelyk) magasságú árvizek mindenkor a legrendkívüliebbek közé tartoznak. Sz. J.

(7.) „EGY TÁRSULATI TAG“ Sümeghről a következő kérdéseket intézte hozzánk: „Van-e értékök azoknak a magasság-meghatározásoknak, illetőleg naponkénti légnyomás feljegyzéseknek, a melyek aneroid barométerrel (például a bécsi Hauck-félével) vitetnek végbe? — és ha igen, mely képlet az, a mely a correctiót röviden és pontosan kiadja? — továbbá hogy lehetne ekkor a naponkénti számítást elkerülni.“

AZ ANEROID-BAROMÉTER HASZNÁLATA FELŐL tett kérdések nem eléggé világosak

* Válaszúl több tagtársunk kérdésére.

és szabatosak arra, hogy határozott választ adhatnék rájuk.

Az aneroid-barométereket legfőképen magasság-mérőként használják; nem valami nagyobb pontosság okáért, hanem azért, mert kényelmesebb a vele bánás, mint a higany-barométerekkel. Az aneroid adataiból következtetett magasságok, természetesen, csak akkor lehetnek pontosak, ha az aneroid megelőzőleg pontos vizsgálatnak vettették alá. E vizsgálat három pontra terjed: 1-ör kipuhatólandó az állandó hiba vagyis az aneroid állása valamely normál-barométerrel összehasonlítva, közép-légnyomás mellett; — 2-or megvizsgálendő vajjon az osztályozás helyes-e, t. i. hogy ha a légnyomásban változás áll be — például 50 milliméternyi emelkedés vagy süllyedés — megfelelőleg az aneroid mutatója is 50 skála-résszel változtatja-e meg a helyzetét? — 3-or megállapítandó a hőmérséklet correctiója.

Hogy ez a három vizsgálat *miként* teendő, a felől bővebb felvilágosítást ad Jellinek: „Anleitung zur Anstellung meteorologischer Beobachtungen und Sammlung von Hilfstabellen“ stb. (Bécs, 1869), továbbá Höltzschl: „Das Aneroid“ és más értekezések.

Hogy az aneroid jó-e, azt nem lehet *a priori* meghatározni, hanem csak a fentebbi vizsgálatok alapján.

Az aneroid-leolvasások redukálására szolgáló képlet a következő:

$$B = A + C + bt + \alpha A.$$

E képletben: *B* jelenti valamely jó higanybarométer adatát nulla-fokú mérésükre redukálva (t. i. a valóságos légnyomást); *A* az aneroidon tett közvetlen leolvasás adata; *C* az aneroidnak úgynevezett „állandó hibája“; *t* az aneroid hőmérséklete; *b* a hőmérsékleti együttható (coefficient); *1 + \alpha* egy egy osztályrésznek értéke az aneroidon.

B, *A* és *t* adatokat közvetlen leolvasás útján találjuk meg. *C*, *b* és *\alpha* minden műszerre külön-külön állapítandó meg. Oly közös képlet tehát, a melylyel akármilyen aneroid adatait a valóságos légnyomásra lehetne redukálni, — nincsen.

A bécsi meteorológiai congressus elfogadta ugyan az aneroidokat közbeiktató műszerekül, de a higanybarométerek pótlására, állomási barométerekül nem ajánlotta. DR. S. G.

(8.) A HUSVÉT KISZÁMÍTÁSÁHOZ. — (T. I. úrnak Kis-Jenőn). Ha a husvét kiszámításánál azokat tekintetbe vesszük, a mikre t. tagtárs úr figyelmét kiterjeszti, akkor részben ugyanazt tesszük, a mi a Gauss-féle képletben megkivántatik, hogy

egy részről a polgári és a csillagászati évből, másrésztől a Hold mozgásából származó egyenlőtlenségek tekintetbe véssenek, csak hogy legegyszerűbb módon kétségtelven a Gauss-féle képlet szerint megbízható meggyőződést, vajjon melyik napra teendő a husvét vasárnapja. — Különb, a mint Kőszeghy Antal tagtársunk ugyan e kérdésre vonatkozólag megjegyzi, „a naptár szerinti vagyis a valóságos holdtölte az idén április 8-ikára esik, a középholdtölte pedig április 9-ikére, éjféli utáni 1 óra 52 első perc és 32 másodperc, tehát éppen a vasárnap kezdetére, a miért is a husvét a fennálló szabály szerint csak a következő vasárnapon, április 16-ikán tartatik meg.“ H. A.

(9.) A márcziusi füzetben megjelent VIII. czikkre, mely a magyarországi sólyomfélék fészkelési módjait ismerteti, egy tagtársunk megjegyzi, hogy az *Aguña chrysaetos* Pall. és a *Tinnunculus cenchris* Bp. magyarországi fészkelésére vonatkozólag néhány adat a bécsi állat- és növényzeti társaság közleményeiben található. L. a „Verhandlungen der k. k. zoologisch-botanischen Gesellschaft in Wien“ 1861-ik évi kötetének 327—29-ik lapján „Über zwei für die Fauna Ungarns neue Vögel“ Jeitteles L. H.-tól; és az 1867-ik évi kötet 555—60 lapján „Neue Beiträge zur Kenntniss der Wirbelthiere Ober-Ungarns“ Horváth Gézáttól. SZERK.

(10.) TUDÓSÍTÁSOK.

Korai éghabóru. Alberi-Irsán (Pest-megye) márczius 11-ikén különös tünémenyek voltak szemtanúi. D. u. 2 órakor a nap szépen sütött, midőn langyos eső kezdett alászállódni; egy-negyed 3-kor a távolban elsütött ágyú dörgéséhez hasonló moraj hallatszott, egy pár pillanat után ugyanaz ismétlődött, de utána kétszer erősen, hosszasan dörgött, anélkül azonban, hogy a villámást láthattunk volna, utána pedig oly zápor eső volt, jókora nagy jégdarabokkal keverve, a minő csak jun.—juliuban látható. WEISZ GÁBOR.

Földrengés. Lovrin-ban (Torontál megye) február 1-én délután 4 óra tájban meglehetősen erős földrengést éreztek, nagy zajjal és morajjal; néhány házban a képek a falakról lehulltak, egy házban pedig a kémény dőlt be. Iránya keletről nyugatfelé húzódott; tartama 2—3 mpercznyi volt. Ugyanily földrengést éreztek 1875. ápril 21-ikén délelőtt 9 óra 5 perczkor. TELBISZ BENEDEK.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhetsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.